

УДК 27-726.2:27-789.17(477)"1784"
DOI: 10.24919/2312-2595.5/47.217805

Юрій СТЕЦИК

доктор історичних наук, доцент, професор кафедри історії України, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, Україна, індекс 82100 (stetsyk_u_o@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1795-687X>

ResearcherID: <https://publons.com/researcher/1959605/E-5136-2018>

Бібліографічний опис статті: Стецик, Ю. (2020). Обіжник протоігумена Йосафата Охоцького (30.11.1784). *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія*, 5/47, 96–109. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.5/47.217805>.

ОБІЖНИК ПРОТОІГУМЕНА ЙОСАФАТА ОХОЦЬКОГО (30.11.1784)

Анотація. *Мета дослідження* – проаналізувати інформаційний зміст обіжника, виокремивши основні тематичні частини. **Методологія дослідження** базується на використанні аналітичної та синтетичної критики джерел. Для встановлення об'єктивності інформації, за умов відсутності оригіналу листа, його відомості порівняно з іншими віднайденими нами рукописними копіями і стародрукованими примірниками. **Наукова новизна** вбачається у запровадженні вперше до широкого обігу обіжника протоігумена Йосафата Охоцького. **Висновки.** У запропонованому обіжнику відображена різномірівнева система управління василіанськими монастирями: Апостольський Престол, провінційна капітула та управа. Адже у розглядуваний період Василіанський Чин вже посідав папське право. Римський Папа зберігав за собою право затверджувати постанови генеральних капітул, вносячи до них зміни та доповнення. На провінційних капітулах розглядалися питання не тільки пов'язані із обранням провінційної управи, але й приймалися постанови щодо регулювання аскетичного укладу іноків, їх духовної й інтелектуальної формації та фінансово-

© Юрій Стецик, 2020

майнового становища монастирів. Ці постанови опиралися на партикулярне право Василіанського Чину, відповідно до якого провінційна капітула надіялася не тільки елективними, але й законодавчими функціями, які обмежувалися територіальними межами. В умовах розпорошеності василіанських монастирів, зумовленої першим поділом Речі Посполитої, виникла політична трудність у скликанні генеральної капітули, адже світські самодержавці забороняли монахам переміщуватися за межі імперії. Світські правителі вимагали від василіанського чернецтва утворити самовладні органи управління для монастирів, які б функціонували у межах окремих держав. У таких суспільно-політичних умовах зростає значення провінційної капітули та управи.

Ключові слова: обіжник; капітула; управа; протоігумен; секретар.

Yurii STETSYK

PhD hab. (History), Associate Professor, Professor, Department of History of Ukraine, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 24 Ivan Franko Str., Drohobych, Ukraine, postal code 82100 (stetsyk_u_o@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1795-687X>

ResearcherID: <https://publons.com/researcher/1959605/E-5136-2018>

To cite this article: Stetsyk, Ya. (2020). Obizhnyk protoihumena Yosafata Okhotskoho (30.11.1784) [Proto-Hegumen Josaphat Ohotskyj's Circular Letter (30.11.1784)]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobytskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriia Istoriiia – Problems of Humanities. History Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 5/47*, 96–109. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.5/47.217805> [in Ukrainian].

PROTO-HEGUMEN JOSAPHAT OHOTSKYJ'S CIRCULAR LETTER (30.11.1784)

Summary. *The purpose of this study is to analyze the information content of the circular, highlighting the main thematic parts. Research methodology is based on the use of analytical and synthetic critique of the sources. To establish the objectivity of information, in the absence of the original letter, its content is compared with other handwritten copies and old printed copies which we found. The scientific novelty*

is seen in the fact that for the first time Proto-hegumen Josaphat Ohotskyj's circular received a wide public access. **Conclusions.** The mentioned circular reflects the multilevel system of management of Basilian monasteries: the Apostolic See, the provincial chapter and the council. After all, in the period under consideration, the Basilian Order already held papal law. The Pope reserved the right to approve the decrees of the general chapters, making changes and additions to them. The provincial chapters considered issues not only related to the election of the provincial council, but also resolutions on the regulation of the ascetic structure of the monks, their spiritual and intellectual formation and the financial and property status of the monasteries. These decrees were based on the particular law of the Basilian Order according to which the provincial chapter was endowed not only with elective but also with legislative functions that were limited by territorial boundaries. Given the dispersion of the Basilian monasteries due to the first division of the Commonwealth, there was a political difficulty in convening a general chapter, as secular autocrats forbade monks to move outside the empires. Secular rulers demanded that the Basilian monastics form autocratic governing bodies for monasteries located within individual states. In such socio-political conditions, the importance of the provincial chapter and the council is growing.

Key words: circular; chapter; council; Proto-hegumen; secretary.

Постановка проблеми. Реформування унійного чернецтва у другій половині XVIII ст. було спрямоване на централізацію системи управління монастирями, які вилучалися із юрисдикції місцевих єпископів, а натомість переходили у підпорядкування протоігуменів, яких тоді іменували провінціалами, оскільки вони керували окремою провінцією (чернечою адміністративно-територіальною одиницею) (Stetsyk & Kolpakov, 2019). Внаслідок першого поділу Речі Посполитої (1772) василіанські монастирі потрапили до різних держав: Польського королівства, Пруссії, Австрійської та Російської імперій. Кожна із цих держав створювала перешкоди для централізованого управління розпорощеними обителями, забороняла ченцям мандрувати поза межі держав. Відповідно у 1780 р. на Тороканській генеральній капітулі проведено реорганізацію адміністративно-територіального поділу Василянського Чину: із двох провінцій (Руська, Литовська) утворено чотири одиниці (Польська, Галицька, Литовська, Білоруська). Кожною провінцією управляв окремий протоігумен, який обирався кожних

чотири роки на провінційній капітулі (зібранні делегованих представників від монастирських спільнот). Упродовж 1780–1784 рр. польською провінцією керував протоігумен Інокентій Матковський, діяльність якого розглянута нами в окремих статтях (Стецик, 2018). У 1784 р. на Загорівській провінційній капітулі протоігуменом обрано о. Йосафата Охоцького, який розпочав адміністративну працю із видання обіжника (окружного листа, що мав пересилатися із монастиря до монастиря, занотовуватися до книг «Актів» у кожній обителі, і вкінці оригінал листа із відповідними хронологічними відмітками своєї подорожі мав повернутися до резиденції протоігумена). Обіжник був своєрідною формою офіційної актової документації, оскільки ознайомлював чернецтво провінції із декретами Апостольської Столиці, постановами провінційних капітул та розпорядженнями провінційної управи. Зокрема, до складу останньої належали, окрім протоігумена, два консультори та секретар. Тож зміст цих обіжників дає змогу окреслити актуальні питання у розвитку василіанського чернецтва.

Аналіз останніх досліджень. Тривалий час (період входження України до складу Радянського Союзу) із ідеологічних міркувань вітчизняні монастирські архівні фонди були недоступними для дослідників. І тільки діаспорна українська церковна археографія розпочала цілу серію видань з історії Церкви та Василіанського Чину в Україні. Однак із досить різноманітної епістолярної спадщини василіанського чернецтва римському науковому осередку вдалося опублікувати тільки два томи листування василіан із Ватиканом (Welykuj & Pidrutchnyj, 1979). У вітчизняній та зарубіжній монастирській історіографії основна увага зверталася на вивчення актової документації. Натомість поза увагою дослідників залишився цілий джерельний корпус офіційного листування, в якому знайшла відображення нормативно-регламентаційна документація (Ваврик, 1958; Lorens, 2014; Wojnar, 1954). Та й загалом відсутність археографічної збірки із обіжниками спонукала нас до пошуку та систематизації офіційного листування протоігуменів польської провінції ЧСВВ, до якої входили монастирі Правобережної України. Започатковані нами археографічні публікації листів протоігуменів продовжуємо запровадженням до наукового обігу обіжника о. Йосафата Охоцького (Стецик, 2017).

Мета публікації – проаналізувати інформаційний зміст обіжника, виокремивши основні тематичні частини.

Виклад основного матеріалу. Автором розглядуваного обіжника був о. Йосафат (світське ім'я Ігнатій) Охоцький, який народився у 1745 р. в с. Молотків Волинського воєводства у сім'ї Матвія та Маріанни. По завершенні класу поезики 20.07.1761 р. вступив до чернецтва у Почаєві. Після року аскетичних випробовувань у школі новіціату 01.08.1762 р. склав чернечі обіти професа. Відправлений на студії з риторики до монастиря у Гощі, звідтіля на філософські студії до Теребовлі, а згодом на теологічні до Риму. Здобув ступінь доктора теології. У 1770 р. отримав ієрейські свячення. Повернувся до Почаєва, де був проповідником по святах. 1771 р. відправлений до Любарського монастиря для виконання обов'язків професора риторики та поезики. 1772 р. був префектом школи при Гоцанському монастирі. Викладав догматичну та моральну теологію у Лаврівському монастирі. 1776 р. був професором спекулятивної теології при Львівському монастирі св. Юра. Через два роки призначений ректором Любарської монастирської школи. У 1780 р. на Тороканській генеральній капітулі обраний консультором польської провінції. Згодом обраний Овруцьким архимандритом. Свячення на архимандрита отримав із рук київського митрополита Ясона Смогожевського. У 1784 р. на Загорівській провінційній капітулі обраний протоігуменом польської провінції (ЛННБ ім. В. Стефаніка. ВР, с. 642).

Після обрання повернувся до Овруцької архимандрії, звідкіля управляв монастирями всієї провінції. Саме тут 30 листопада 1784 р. було укладено обіжник, адресований до монастирських спільнот польської провінції. До написання обіжника залучено провінційного секретаря о. Юста Гусаковського, який народився 1746 р. та вступив у 1768 р. до василіанського чернецтва. Здобув теологічну освіту при Львівському монастирі св. Юра. Служив у Василіанському Чині впродовж тридцяти восьми років, виконуючи різні адміністративні уряди: провінційного секретаря (1784–1788), протоігумена польської провінції (1792–1802) та протоархимандрита Чину (1802–1804) (Стецик, 2018, с. 302).

Укладення обіжника було зумовлено необхідністю довести до відома монастирських спільнот декрети Апостольської Столиці, постанови Загорівської провінційної капітули та розпоряд-

ження новообраної провінційної управи. За цими видами документації виокремлюємо три тематичні частини обіжника: декрети, постанови, розпорядження. В апостольських декретах прописувався механізм прийняття до Чину кандидатів, які не досягли відповідного віку (24 років) для складення чернечих обітів професа. Рекомендувалося таких кандидатів по завершенні школи новіціату відправляти на послушання до інших монастирів, де після досягнення відповідного віку могли, із дозволу провінційної управи, скласти аскетичну присягу в місцевій обителі, а не в домі новіціату (пункт 1.1.). Апостольська столиця видала привілей для василіанських місіонерів, які на теренах провінції мали відбувати інтелектуальну формацію у місійному домі, який розміщувався у Тригірському монастирі (пункт 1.2.). Також Папа Римський видав привілей про проведення відпустів для монахів та монашок Чину (11 січня та 4 листопада за старим стилем) (пункт 1.3.).

В обіжнику найбільш докладно представлено постанови Загорівської провінційної капітули (1784): про регулярні читання постанов і розпоряджень попередніх капітул (пункт 2.1.); про ретельне провадження парафіяльних метрик та книги «Актів» у кожній монастирській канцелярії (пункт 2.2.); про представлення під час візитації обителі професорами текстів лекцій, учнями конспектів цих лекцій, а місіонерами та проповідниками – змісту виголошених проповідей (пункт 2.3.); про відміну внесків на утримання уряду протоархимандрита, а натомість визначення плати для утримання провінційної управи (пункт 2.4.); про дотримання монахами (префектами, вчителями), що керують світськими школами, приписів Едукаційної Комісії та шкільних візитаторів (пункт 2.5.); про встановлення емеритів Чину та визначення кількості фундушових богослужінь (пункт 2.6.).

Заключний тематичний блок обіжника становлять розпорядження провінційної управи: про намір відкрити ще дві школи із моральної теології на території провінції, оскільки була тільки одна при Білилівському монастирі (пункт 3.1.); окреслено обов'язки вчителів монастирських шкіл (пункт 3.2.); про встановлення обов'язкових заупокійних служб за померлу матір протоархимандрита Йосифа Моргульця (пункт 3.3.); про визначення розміру податків (пункт 3.4.); про відправлення щомісячних двох богослужінь у намірах провінції (пункт 3.5.); про продаж речей

померлих монахів та внесення отриманих коштів до спеціальної каси (пункт 3.6.); про виконання розпоряджень попередніх обіжників; про внесення копій обіжника до книги «Актів» у кожній монастирській канцелярії; про обов'язкове щомісячне перечитування обіжника для монастирської спільноти (ІР НБ ім. В. Вернадського).

Висновки. У запропонованому обіжнику відображена різнорівнева система управління василіанськими монастирями: Апостольський Престол, провінційна капітула та управа. Адже у розглядуваний період Василіанський Чин уже посідав папське право. Римський Папа зберігав за собою право затверджувати постанови генеральних капітул, вносячи до них зміни та доповнення. На провінційних капітулах розглядалися питання не тільки пов'язані із обранням провінційної управи, але й приймалися постанови щодо регулювання аскетичного укладу іноків, їх духовної й інтелектуальної формації та фінансово-майнового становища монастирів. Ці постанови опиралися на партикулярне право Василіанського Чину, відповідно до якого провінційна капітула наділялася не тільки елективними, але й законодавчими функціями, які обмежувалися територіальними межами. В умовах розпорошеності василіанських монастирів, зумовленої першим поділом Речі Посполитої, виникла політична трудність у скликанні генеральної капітули, адже світські самодержавці забороняли монахам переміщуватися за межі імперій. Світські правителі вимагали від василіанського чернецтва утворити самовладні органи управління для монастирів, які б функціонували у межах окремих держав. У таких суспільно-політичних умовах зростає значення провінційної капітули та управи.

Джерела та література

- Ваврик, М.** (1958). До історії василіанських капітул у Галичині в XVIII–XIX ст. *Записки ЧСВВ* (Сер. II, сек. II, т. III (IX), вип. 1–2) (с. 46–68). Рим: В-во отців-василіан.
- ІР НБ ім. В. Вернадського – Інститут рукопису Національної бібліотеки імені В. Вернадського.
- Кривошея, І., & Стецик, Ю.** (2020). Обіжник протоігумена Інокентія Матковського ЧСВВ (29.01.1781 р.). *Емінак: науковий щоквартальник*, 2 (30), 21–29. doi: [https://doi.org/10.33782/eminak2020.2\(30\).403](https://doi.org/10.33782/eminak2020.2(30).403).
- ЛННБ ім. В. Стефаника. ВР – Львівська національна наукова бібліотека імені В. Стефаника. Відділ рукописів.

- Стецик, Ю.** (2017). Лист-обіжник протоігумена Йосифа Моргульця до монастирів Святопокровської провінції (07.02.1777 р.). *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія*, 40, 131–144. doi: 10.24919/2312-2595.40.123244.
- Стецик, Ю.** (2018). *Чернецтво Святопокровської провінції ЧСВВ (1739–1783 рр.): просопографічне дослідження*: монографія. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ.
- Lorens, B.** (2014). *Vazylianie prowincji koronnej w latach 1743–1780*. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.
- Stetsyk, Y., & Kolpakov, V.** (2019). Administrative Authority of Protohegumens of Svyatopokrovska Province (1743–1780): Historical and Legal Aspects. *Східноєвропейський історичний вісник*, 11, 56–65. doi: 10.24919/2519-058x.11.170700.
- Welykuj, A., & Pidrutchnyj, P.** (1979). Litterae Basilianorum in Terris Ucrainae et Bielarusjae (1601–1760). *Analecta OSBM* (Ser. II, sec. III, vol. I–II). Romae: PP. Basiliani.
- Wojnar, M.** (1954). De capitulis Basilianorum. *Analecta OSBM* (Ser. II, sec. I, vol. III). Romae: PP. Basiliani.

References

- Vavryk, M.** (1958). Do istorii vasyliianskykh kapitul u Halychyni v XVIII–XIX stolitti [The history of the Basilian chapters in Galicia in the seventeenth and nineteenth centuries]. *Zapysky ChSVV – Annals of OSBM* (Ser. II, sec. II, vol. III (IX), iss. 1–2) (pp. 46–68). Romae: PP. Basiliani [in Ukrainian].
- IR NB im. V. Vernadskoho – Instytut rukopysu Natsionalnoi biblioteky im. V. Vernadskoho [Institute of Manuscripts of National Library of V. Vernadskiy] [in Polish].
- Kryvosheia, I., & Stetsyk, Yu.** (2020). Obizhnyk protoihumena Inokentia Matkovskoho ChSVV (29.01.1781) [The district letter of the protohegumen Innocenti Matkovski OSBM (29.01.1781)]. *Eminak: naukovyi shchokvartalnyk – Eminak: Scientific Quarterly Journal*, 2 (30), 21–29. doi: [https://doi.org/10.33782/eminak2020.2\(30\).403](https://doi.org/10.33782/eminak2020.2(30).403) [in Ukrainian].
- LNNB im. V. Stefanyka. VR – Lvivska natsionalna naukova biblioteka imeni V. Stefanyka. Viddil rukopysiv [Scientific National Library of V. Stefanyk of Lviv. Sector of Manuscript] [in Latin].
- Stetsyk, Ya.** (2017). Lyst-obizhnyk protoihumena Yosyfa Morhultsia do monastyriv Sviatopokrovskoi provintsii (07.02.1777) [The encyclical letter of Joseph Morhulets addressed to the monasteries of Svyatopokrovska

- Province (07.02.1777)]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriya Istorii – Problems of Humanities. History Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*, 40, 131–144. doi: 10.24919/2312-2595.40.123244 [in Ukrainian].
- Stetsyk, Ya.** (2018). *Chernetstvo Sviatopokrovskoi provintsii ChSVV (1739–1783): prosopohrafichne doslidzhennia [The monkhood of the Saint Protectione province of OSBM (1739–1783): prosopographic research]*. Drohobych: Redaktsiino-vydavnychi viddil DDPU [in Ukrainian].
- Lorens, B.** (2014). *Bazylianie prowincji koronnej w latach 1743–1780 [Basilians in the Crown Province during the years 1743–1780]*. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego [in Polish].
- Stetsyk, Ya., & Kolpakov, V.** (2019). Administrative Authority of Protohegumens of Svyatopokrovska Province (1743–1780): Historical and Legal Aspects. *Skhidnoievropeyskyi Istorychnyi Visnyk – East European Historical Bulletin*, 11, 56–65. doi: 10.24919/2519-058x.11.170700.
- Welykyj, A., & Pidrutchnyj, P.** (1979). Litterae Basilianorum in Terris Ucrainae et Bielarussiae (1601–1760). *Zapysky ChSVV – Annals of OSBM* (Ser. II, sec. III, vol. I–II). Romae: PP. Basiliani [in Latin].
- Wojnar, M.** (1954). De capitulis Basilianorum. *Zapysky ChSVV – Annals of OSBM* (Ser. II, sec. I, vol. III). Romae: PP. Basiliani [in Latin].

Dokument

Jozafat Ochocki

Z. S. Bazylego W. S. T. D. Opat Koadjutor Owrucki,

Prowincyi pod Tytułem Opieki Najświętszey Maryi Panny Prowincyal

Przewielebnym monasterów prowincyi naszej przełożonym, iako też wielebnym Oycom i Braci władzy naszej poruczonym pokóy w Panu.

Rządzenia Prowincyą zaszczyconą Tytułem Opieki Najświętszey Maryi Panny włożony na nas obowiązek wymaga po nas, abyśmy powszechnie jey dobro mając za cel troskliwych starań naszych, szczególnieyszą usilnością przyłożyli się do wzrostu oney w doskonałość zakonną; w której postępować iest istotną powołania zakonnego powinnością. Czego gdy inaczey dostąpić nie można, ieno przez wierne zachowanie prawidel od S. Zakonodawcy Naszego podanych, i Ustaw od prawodawczyey zakonnej władzy przepisanych; przeto, nim osobiste nasze monasterów odwiedzenie przyspieszemy, niniejszym listem odwiedzając przewielebności i wielebności wasze, do naywiernieyszego praw zakonnych postrzegania i zachowania nayściśley obowiazujemy.

Nie mamy tu potrzeby wyszczególniać zakonnych prawideł S. Oycy Naszego wymagających po zakonniku koniecznego do siebie stosunku; bo tych wiadomość każdemu wraz z pierwiastkami życia zakonnego iest udzielona: ani wymieniać ustaw dawniejszych kapitul; bo o tych, częścią same kapitularne dzieła na iaw wydane, częścią okólne naszych poprzedników listy powszechność prowincyi dostatecznie zawiadomiły. Zostale nam tylko obwieścić przewielebności i wielebności wasze o tem, co zebrani oycowie na świeżo odprawioney w Zahorowie Prowincyalney Kapitulie postanowili, i do zachowania podali; z przydaniem tu i naszych urzędowych niektórych zaleceń: iako też o tem, czem Zakonną Kongregacją naszą S. Stolica Apostolska łaskawie zaszczyścić raczyła.

A *naprzód* łaski S. Stolicy Apostolskiej, iuż podobno poczęści wiadome, uroczycie teraz do wiadomości wszystkich podaiemy w tym troiakim udziale:

1.1. Łaskawie pozwoliła S. Stolica Apostolska, aby kandydaci do Zakonu naszego, którzy przed dopełnieniem lat wieku przepisanych na czynienie wroczystych ślubow, odprawiwszy nowicyat, do innych monasterow posłuszalnie wysyłani bywają, za dopełnieniem lat, godziwie i ważne mogli uczynić professyą w tym monasterze, w którym na ten czas mieszkają, za naszym urzędowym i zgromadzenia tegoż zezwoleniem.

1.2. Ociec S. Pius VI łaskawie uwięzając Apostolskie prace missionarzów naszych, wieczyście pozwolił wszystkim kapłanom naszym zakonnym terazniejszym, i napotem bydź mającym ołtarza uprzywileiowanego osobistego (*Altare privilegiatum personale*) a to archimandrytóm na dni 4, innym zaś kapłanom naszym na 3 dni w każdym tygodniu. Mocą którego przywileju każdy nasz kapłan w każdej świątnicy na którym kolwiek ołtarzu mając Mszę S. w dniach wyż wyliczonych z łaski do osoby przywiązanej tyle zyskuie z skarbu zasług Chrystusowych, ile zyskiwać zwykli mający Mszę S. na uprzywileiowanym ołtarzu. Łaska ta od S. Stolicy Apostolskiej udzielona zapewnia każdego, że missionarskie prace wysoki mają w kościele Bożym szacunek. A ten wzbudzić powinien żywą ochotę w braciach naszych naukami bawiących się do wczesnego zasposobienia się ku tey Apostolskiej usłudze, a to przez gruntowną umiejętność teologii dogmatyczno-moralney, a wprawę w dobry sposób pisania i mówienia kazań, do czego iuż przez nas dla uczących się w monasterze Krzemienieckim teologii obmyślona iest łatwość. Na ten rodzaj zakonney naszej w kościele usługi miała szczególniejszą baczność kapituła prowincjalna świeżo w Zahorowie odprawiona, aby do zbawienego Chrystusowego żniwa na rączych u nas nie zbywało robotnikach, ustanowiła Dom Missyi w monasterze naszym Tryhórskim, i przepisała sposób, którym kandydaci do missionarskiej pracy porządnie tam

usposabiać się maia pod dozorem i przewodnictwem zakonnych naszych mężow w tem zbawiennym rzemiośle chwalebnie doświadczonych.

1.3. W dni święte S. Teodozego W., Cenobiarchi, to iest dnia 11 stycznia, i S. Hieroteusza Biskupa, to iest dnia 4 pazdziernika S. K. wszystkim zakonnikom i zakonnicom naszym, iako też wszystkim wiernym Chrystusowym, przy szczerym żalu za grzechi, spowiedzi i kommunii w którey kolwiek cerkwi zakonników lub zakonnic naszych na intencyą kościoła S. nabożnie modlącym się, S. Stolica Apostolska na każdy rok, wieczny, zupełny nadała odpust, nawet mogący się użyzyć duszom w czyscowych mękach zostaiącym na ratunek.

Powtóra nayuroczyściey ogłaszamy, co kapitula prowincyalna Zahorowska postanowiła:

Aby dawniejsze postanowienia i zalecenia względem rezolucyi kazusow teologicznych dwa razy na tydzień niezawodnie dopełnione były we wszystkich monasterach naszych. Owszem gdy administrowanie sakramentów dokładney po kapłanie teologiczney wymaga umieińności, a dozor w tem iest ieden z celniejszych obowiązków urzędu naszego, tym gorliwiey zalecamy wszystkim zakonnym naszym kapłanom, i do kapłanstwa kandydatom czytanie teologów moralnych, im ściśley od samych nawet diecezjalnych pasterzów doświadczania w tem dziele sposobności w naszych zakonnych kapłanach obowiązani iesteśmy. Czego w czasie kanoniczney wizyty wykonać nie zaniedbamy.

Aby metryki parochialne przez parochów naszych porządnie zapisywane były: a we wszystkich naszych monasterach Księga Aktów pilnie była pisana (*Sess. 8-va*). Taż pilność bydź powinna i względem innych zapisnych ksiąg rządu mieyscowego do wszystkich naszych monasterów prawem i zwyczajem wprowadzonych.

2.3. Professorowie lekcye swoje uczniom do pióra podane; a misionarze i kaznodzieie kazania swoje czysto spisane obowiązani są podawać nam do przeyrzenia w czasie kanoniczney wizyty. Podobnie uczniowie teologii moralney rękodzeła swoje nam okazać maia. A przełożeni mieysc, gdzie takowych rękodzieł iest ćwiczenie, materyi do tych potrzebney, i narzędzia dostarczać są obowiązani. Wyćwiczeni w iakimkolwiek rękodziele OO. i BB. to i na potem sprawować maia, nieszukaiąc z tąd własnego zysku, lecz cale to na pożytek mieysca, w którym mieszkaią, obracaiąc. Za co przełożony tak pożytkuiącemu dla mieysca, prócz zwykłego habitowego, w osobnym iakowym datku zechce okazać względnosc (*Sess. eadem 8-va*).

2.4. Od składki na utrzymanie urzędu Protoarchimandryczego na przeszley kapitule prowincjalney Torokańskiej uchwaloney niniejsza Zahorowska uwolniła monastery. A do płacenia połowy tey składkowej przeszley ilkości na potrzebne opatrzenie kassy podroźney prowincjalney nieuchronnym wydatkom niedostarczaiącey one obowiązala w ten sposób:

aby do zwyczajney z każdego monasteru należney prowincjalney składki, takoweyże ilkości część trzecia przydana była. Tak n. p. płaci monaster Barski składki zwyczajney prowincjalney Zł. Pol. 100. Ze stu część trzecia iest Zł. 33 gr. 10. Którę to ilkość przydawszy do 100 Zł. zapłacić ma ten monaster Zł. 133 gr. 10 rocznie do kassy prowincyi; i tak proporcjonalnie o innych ma się rozumieć (*Sess. ult.*). A tu ściśle obowiazujemy przełożonych mieysc, aby takowe składki czyli kontrybucye w następującym miesiacu styczniu mieli w pogotowiu, a za nadgłoszeniem się naszym, lub kano-nicznym osobistym odwiedzeniem niezawodnie oddali do kassy naszej podroźney z ostatniego grosza wypróżnionej przy tylu nieuchronnych ustawicznego wydatku potrzebach.

2.5. Zalecono iak nayścieśley, aby osoby nasze zakonne szkołami swieckimi zawiadujące, iako to: szkół prefekci i nauczyciele, ustawy kommissyi edukacyney, szkoły główney rozrządzenia, i szkolnych wizytatorów zalecenia iak naywierniey zachować usiłowali, pilnie a do przepisow stosownie swoje urzędy sprawując. Czego przełożeni mieyscowi dopilnować mają, z mocą urzędową upomnienia i ukarania nieczyniących zadosyć przepisany-m powinnościom swoim. A wszczegulności urzędownie upominamy prefektów i nauczycielow szkół swieckich, aby młodeż szkolną w karności utrzymać starali się nie przez surowość kar cielesnych, lecz przez skuteczne wmwowienie maxym moralności, rządząc się w tem prawey edukacyi duchem, którym ichną wszystkie rozdziały ustaw dla szkół przepisanych. A te iak nayczęściej z uwagą czytać zalecamy. Wizytatorów akademickich szkoły naszym poruczone odwiedzających przełożeni mieysc iednomyślnie z zgromadzeniem do szkół należącym ze wszelką uczciwością i ludzkością przyjmować mają.

2.6. Trudność względem ilkości obligów wieczystych od tysiąca złotych przyjmować się mających ułatwiona: gdzie uchwalono po Mszy Ss. 12. od tysiąca wieczystym obowiazkiem przyjmować, ieźli zapisujący na mniejszey liczbie obligów przestać zgoła nie zechce; mniej oglądając się na to, że procent teraz przez pół iest niżony

Nadto na tey kapitule przyjęci są *ad suffragia emerita* prowincyi naszej JJ. WW. Józef i Tekla Sosnowscy woiewodztwo Połocy przez wdzięczność za dobrodzieystwo od nich monasterowi naszemu Szarogrodzkiemu świadczone. A za emeritów uznani XX. Joachim Morgulec, Pankracy Dziubiński, Teofilakt Wasilkowski, Ambrozy Doliński i W.B. Patrycy Kociubiński.

Potrzecie z urzędu naszego: 3.1. gdy często rzeczona kapituła chce, aby prócz Biłołowskiey moralney szkoły, w innych dwóch, a przynajmniey iednym klasztorze tegoż gatunku ćwiczenia umieszczone zostały; a tego natychmiast wykonać nie możemy, chociaź usilnie pragniemy, dla niepoznanej ieszcze przed wizytą mieysc sposobności; przeto, 1. ile bydź może tey

zarządzając potrzebie, postanowiliśmy, aby w każdym monasterze znajdujący się oycowie i bracia do nauk szkolnych niezdali, uczyli się teologii moralney, używając książki przez X. Kulczyckiego wydanej, przy posłusznych usługach: w której lekcji takowych uczniów XX. Kaznodzieie, gdzie się znajdują, dopilnować mają, gdzie zaś zbywa na tych, kto inny z oyców w teologii doświadczony takowy dozór i nauczycielstwo nie wiele zatrudniające w pewnych godzinach zastąpi. A w szczególności w monasterze Poczajowskim, gdzie przy liczności osob moralney teologii potrzebujących nayporządniey takowe ćwiczenie utrzymane być może, z mocy od Głowy Zakonu nam udzieloney, ściślo zalecamy, aby wszyscy Oycowie i Bracia Professi, którzy w naukach szkolnych nie są wydoskonaleni, ani napotem do nauk w łańskim ięzyku użyci być mogą, przy sprawowaniu swych posłusznych usług pod nauczycielstwem X. Kulczyckiego, któremu to urzędownie wrzucamy, w pewnych wyznaczonych godzinach uczyli się teologii moralney z książki przez tegoż po rusku i po polsku wydanej, pilnując w tem czasie, który na ułatwienie trudności, i oddanie sprawy z lekcji będzie wyznaczony N. B.

3.2. Dostatecznie zawiadomieni od Oycow na kapitule częstorzeczoney zebranych, załosnie utyskujących, że większa część młodzieży naszej zakonney biorącey nauki aż nadto w karności rozwolniona zbyt opieszaly w doskonałości wszelkiego gatunku czyni postępek, małą czyniąc nadzieię użyteczności Matce Prowincyi w rozlicznych potrzebach usług publicznych zostającey, zdięci gorliwością ocalenia powszechnego prowincyi dobra, którego gruntem i zasadą iest dobre a użyteczne zakonników wychowanie, gdy mniej bacnych na powołanie swoje do poprawy groźno upominamy, wszystkich nauczycielow iakiegokolwiek stopnia lekcye dających zakonnikom naszym ściśle i w mocy posłuszeństwa S. obowiażujemy, aby uczniów swoich w należytey karności zwyczajem dawniey w prowincyi naszej używanym utrzymując, w doskonałości zakonney, szkolnych naukach i cywilney obyczayności iak nypilniey ćwiczyli. Do poprawy stanu nauk zakonnych i przelōżeni mieysc przez miłość dobra powszechnego z urzędowego swego obowiażku srzodkami nayskutecznieyszemi przyłōżyć się nie zaniedbają.

3.3. Nieporownane w prowincyi naszej zasługi W. N. J. X. Jozefa Morgulca, opata Mielec: powszechnego oycy Zakonu wymagaią po niey uprzejmey wdzięczności tak czynney, iżby ta nie stawała na samey jego poważney osobie, ale dosięgała przezacnych rodzicow, którzy wydali syna właśnie na zaszczyt i uszczęśliwienie Zakonu urodzonego. A ten długi wdzięczności ieśli tu żyjącym, tym bardziey do wieczności przeniesionym z naszego powołania iest należny. Przeto oddaiąc sprawiedliwość takowym prawem winną S. P. W. J. Pani Marianny Morgulcowy matce W. J. X. Generała Oycy naszego niedawno zmarley, postanowiliśmy, aby każdy kapłan prowincyi naszej po dwie mszy SS. za jey duszę odprawił, a każdy Brat

Zakonny tyleż Mszy SS. słucał. Doczego za ogłoszeniem tego listu, wszystkich OO. i Braci urzędownie obowiązujemy.

3.4. Podatek *Subsidii Charitativi*, nim na przyszłe lata inaczej umiarkujemy, szukając w tym iakieykolwiek usługi nadto obciążonym monasterem, teraz ieszcze w dawniejszym stanie zostawujemy; i aby ten wymiarem i sposobem przeszłego roku używanym do rąk tychże kollektorów, bądź ich na mieysca następców teraz zostaiących wczesnie i bez zawodu był oddawany, a do skarbu J. K. Mci wypłacany, uroczyście zalecamy.

3.5. Obowiązek odprawienia dwóch mszy SS. co miesiac przez każdego kapłana na intencyą prowincyi w sposobie ogłoszonym przez list okólny przeszlego turnu odnawiamy.

3.6. Rzeczy po zmarłych zakonnikach pozostawać zwykłe, ponieważ żadnego prawie dla mieysc nieczynią pożytku, iako o tem każdego doświadczenie przekonać powinno: a tych cena w iedno zebrana niemalaby okazała ilkość wczasie wesprzeć mogącą klasztorci nasze w przypadku ostateczney potrzeby; przeto my z winney troskliwości o powszechne prowincyi dobro z radą naszą postanawiamy na zawsze, i ninieyszym listem zalecamy, aby przełożony mieysca, gdzie się zdarzy śmierć zakonnika, wszystkich rzeczy po nim pozostałych (proc książek, które do mieyscowey biblioteki należeć mają) w przytomności dwoch przednieyszych swego zgromadzenia osób porządny registr wiernie spisał, i te sprawiedliwą ceną sprzedać postarał się; a pieniądze za to zebrane za kwitem oddał do kassy od nas wyznaczyć się mającey. Która nieporuszona do przyszley kapituły zachowana będzie.

Na ostatek listy okolne przeszłych turnów, a mianowicie w roku 1777 dnia 7 lutego s. k. z Poczajowa dany, i w nim zalecenia przewielebnościom i wielebnościom waszym przypominamy, wszystkie w nich ostrzeżenia ninieyszym postanowieniom i zaleceniom nieprzeciwnie piłnemu wykonaniu poruczamy, i tey mocy i ważności mieć chcemy, iakoby przez nas pisane i uroczyście ogłoszone były. A to wszystko naygorliwey zaleczając. Ninieyszy list nasz, (który w księdze «Dzieiów» każdego monasteru ma bydcz umieszczony, i co miesiac w refektarzu uroczyście czytany) dla większey wagi ręką własną podpisujemy. Dan w monasterze naszym opackim Owruckim dnia 30 listopada s. k. 1784 Roku.

Jozafat Ochocki; Z. S. B. W. Opat Ktr: Ow: Prowincyal

Just Husakowski Z. S. B. W. Sekretarz Prowincyi

Историчне джерело: Інститут рукопису Національної бібліотеки імені В. Вернадського, ф. 1, спр. 1104, арк. 66–67

Стаття надійшла до редакції 21.09.2020 р.